

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

ПЕРЕНАПРУГИ В ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМАХ

Шифр та назва спеціальності
141 Електроенергетика,
електротехніка, електромеханіка

Освітня програма
Електроенергетика

Рівень освіти
Бакалавр з електроенергетики,
електротехніки та електромеханіки

Семестр
8-обсяг 240 кр., 6-обсяг 180 кр

Інститут
ННІ Енергетики, електроніки та
електромеханіки

Кафедра
Передача електричної енергії (131)

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова)

Мова викладання
Українська, англійська

Викладач, розробник

Кулик Олексій Сергійович

Oleksii.Kulyk@ieee.khpi.edu.ua

Доктор філософії (PhD) за спеціальністю 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», старший викладач кафедри передачі електричної енергії. Досвід роботи – 3 роки. Автор понад 70 наукових та науково-методичних робіт. Провідний лектор з дисциплін: «Перенапруги в електроенергетичних системах», «Заземлюючі пристрої електроустановок».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Освітній компонент «Перенапруги в електроенергетичних системах» спрямований на визначення основних засад про принципи захисту від зовнішніх та внутрішніх перенапруг, що забезпечують економічність, надійність та якість електропостачання.

Мета та цілі дисципліни

Формування знань з основних теоретичних принципів та технологічних процесів захисту від зовнішніх та внутрішніх перенапруг, а також з основних та допоміжних обладнань, які використовуються в цих процесах.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, лабораторні заняття, розрахункове завдання, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

Загальні компетентності:

K01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

K02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

K05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності

K11. Здатність вирішувати практичні задачі із застосуванням систем автоматизованого проектування і розрахунків (САПР).

K12. Здатність вирішувати практичні задачі із залученням методів математики, фізики та електротехніки.

K13. Здатність вирішувати комплексні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, пов'язані з роботою електричних систем та мереж, електричної частини станцій і підстанцій та техніки високих напруг.

K19. Усвідомлення необхідності підвищення ефективності електроенергетичного, електротехнічного та електромеханічного устаткування.

K20. Усвідомлення необхідності постійно розширювати власні знання про нові технології в електроенергетиці, електротехніці та електромеханіці.

K21. Здатність оперативно вживати ефективні заходи в умовах надзвичайних (аварійних) ситуацій в електроенергетичних та електромеханічних системах.

K25. Отримання та використання професійних знань та розумінь, пов'язаних з процесами передачі, розподілу електроенергії і електропостачання з дотриманням заданих параметрів технологічних процесів і якості електроенергії.

Результати навчання

ПР01. Знати і розуміти принципи роботи електричних систем та мереж, силового обладнання електричних станцій та підстанцій, пристроїв захисного заземлення та грозозахисту та уміти використовувати їх для вирішення практичних проблем у професійній діяльності.

ПР07. Здійснювати аналіз процесів в електроенергетичному, електротехнічному та електромеханічному обладнанні, відповідних комплексах і системах.

ПР08. Обирати і застосовувати придатні методи для аналізу і синтезу електромеханічних та електроенергетичних систем із заданими показниками.

ПР09. Уміти оцінювати енергоефективність та надійність роботи електроенергетичних, електротехнічних та електромеханічних систем.

ПР10. Знаходити необхідну інформацію в науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах інформації, оцінювати її релевантність та достовірність.

ПР19. Застосовувати придатні емпіричні і теоретичні методи для зменшення втрат електричної енергії при її виробництві, транспортуванні, розподіленні та використанні.

ПР24. Знати і розуміти процеси передачі, розподілу електроенергії і електропостачання з дотриманням заданих параметрів технологічних процесів і якості електроенергії.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредитів ECTS): лекції – 30 год.,

практичні заняття – 10 год., лабораторні заняття – 10 год, самостійна робота – 70 год

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження освітнього компоненту «Електричні системи та мережі» необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: ЗП 9. Вища математика; ЗП 10. Фізика; СП 4. Теоретичні основи електротехніки ч.1; СП 5. Теоретичні основи електротехніки ч.2; СП 9 Електричні системи та мережі; СП 14 Техніка високих напруг; ВП2.4 Системоутворюючі мережі та їх режими.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій.

Методи навчання, що використовуються у процесі лекційних занять: лекція; лекція з елементами пояснення; ілюстрація наочних матеріалів; пояснення.

Методи навчання, що використовуються під час практичних та лабораторних занять: традиційна бесіда; виконання вправ та завдань; вирішення розрахункових задач; робота с текстом підручника (конспектування, реферування, цитування тощо); самостійна робота. Навчальні матеріали доступні студентам на платформі Office Microsoft 365.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Вступ Загальна характеристика дисципліни. Розвиток блискавки.

Тема 1

Блискавковідводи. Принцип дії блискавковідводів. Зони захисту блискавковідводів. Заземлення блискавковідводів..

Тема 2

Захисні апарати і пристрої. Загальні відомості. Нелінійні обмежувачі перенапруг. Нелінійні обмежувачі перенапруг.

Тема 3

Блискавкозахист повітряних ліній електропередачі.

Тема 4

Блискавкозахист підстанцій. Захист підстанцій від прямих ударів блискавки.

Тема 5

Принципи захисту електрообладнання підстанцій від набігаючих імпульсів грозових перенапруг.

Тема 6

Визначення довжини захищеного підходу до підстанції. Ефективність захисту електрообладнання підстанції.

Тема 6

Захист устаткування підстанції від хвиль атмосферних перенапруг, що набігають з повітряних ліній

Тема 8

Координація ізоляції електрообладнання за рівнем грозових перенапруг і її випробування.

Тема 9

Загальна характеристика комутаційних перенапруг.

Тема 10

Перенапруги перехідного процесу при комутаціях.

Тема 11

Обмеження комутаційних перенапруг.

Тема 12

Сталі перенапруги в електропередачах.

Тема 13

Випробування і координація ізоляції електрообладнання за рівнем внутрішніх перенапруг.

Теми практичних занять

Тема 1

Вибір опор. Вибір ізоляторів у гірлянді.

Тема 2

Визначення числа відключень лінії в результаті атмосферних перенапруг

Тема 3

Захист ВРУ підстанції від ПУБ.

Заземлювальний пристрій підстанції.

Тема 4

Захист ВРУ підстанції від імпульсів грозових перенапруг, що набігають на підстанцію.

Тема 5

Розрахунок надійності передачі електричної енергії.

Теми лабораторних робіт

Тема 1

Дослідження роботи дугогасного реактора

Тема 2

Дослідження на фізичній моделі режиму роботи ліній електропередачі за несиметричного відключення фаз.

Індивідуальні завдання (ІЗ)

Освітній компонент «Перенапруги в електроенергетичних системах» передбачає виконання розрахункового завдання (Р). Результати розрахунків оформлюються у письмовий звіт, який підлягає захисту.

Тема. Вплив реакторів поперечної компенсації на обмеження внутрішніх перенапруг у мережі з довгою ненавантаженою лінією електропередачі

Розрахункове завдання містить наступні розділи:

Вступ. Вихідні дані

Дослідження впливу реакторів поперечної компенсації на обмеження внутрішніх перенапруг у мережі з довгою ненавантаженою лінією електропередачі

Висновок

Список літератури

Самостійна робота

Опрацювання лекційного матеріалу. Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях. Виконання індивідуального завдання.

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Координація ізоляції и перенапруги в електричних високовольтних мережах. Підручник / Гуль В. І., Ніжевський В. І., Хоменко І. В., Шевченко С. Ю., Ніжевський І. В. Харків: НТУ «ХПІ», «Impress», 2022. 320 с.
2. Правила улаштування електроустановок. Видання офіційне. Міненерговугілля України. Харків: Форт, 2017. 760 с.
3. Сулайманов В. М., Кацадзе Т. Л. Електричні мережі та системи: підручник. Київ: ТНУУ «КПІ», 2008. 456 с.
4. Кирик В.В., Масалова Т.Б. Електричні системи та мережі. Режим роботи розімкнених мереж. Навчальний посібник. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 256 с
5. Сулейманов В.М., Чижевський В.В., Лутчин М.М. Електричні системи та мережі: навч. посіб. Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". Київ: НТУУ "КПІ", 2012. 169 с.

Додаткова література

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» від 18 серпня 2017 р. № 605-р.

2. Енергетика: історія, сучасність і майбутнє. Кн. 5. Електроенергетика та охорона навколишнього середовища. Функціонування енергетики в сучасному світі / Т. О. Бурячок, З. Ю. Буцьо та ін.; наук. ред.: Клименко В. Н., Ландау Ю. О., Сігал І. Я. – Київ – 2013. – 391 с.

3. Барбашов И.В., Омеляненко Г.М. Загальна характеристика та розрахунок режимів розподільних електричних мереж. Харків: НТУ «ХПІ», 2014.

4. Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів. Від 25.07.2006 Затв. Наказ Мінпалива № 258 (Із змінами та доповнення у відповідності до наказів Міненервугілля України № 91 від 13.02.2012 № 905 від 16.11.2012 № 273 від 16.05.2013)

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100 балів підсумкової оцінки складають результати оцінювання:

Екзамен: письмове завдання (2 запитання з теорії і розв'язання задачі) та усна доповідь – 40 балів.

Поточне оцінювання - 60 балів, з яких:

- практичні заняття – 10 балів;
- лабораторні роботи – 10 балів;
- розрахункове завдання – 40 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено
30 серпня 2024 р

ПІДПИС

Завідувач кафедри
Сергій ШЕВЧЕНКО

ПІДПИС

Гарант ОП
Галина ОМЕЛЯНЕНКО